

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. birželio 30 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra – Prieglobsčio ir imigracijos politika – Direktyva 2011/95/ES – 4 straipsnis – Tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendra tvarka – Direktyva 2013/32/ES – 6 ir 7 straipsniai – Normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 18 straipsnis – Direktyva 2013/33/ES – 8 straipsnis – Prašytojo sulaikymas – Sulaikymo pagrindas – Nacionalinio saugumo arba viešosios tvarkos užtikrinimas – Prieglobsčio prašytojo sulaikymas dėl neteisėto atvykimo į Sąjungos teritoriją“

Byloje C-72/22 PPU

dėl Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. vasario 2 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2022 m. vasario 4 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

M.A.,

dalyvaujant

Valstybės sienos apsaugos tarnybai,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kuri sudaro kolegijos pirmininkas A. Arabadžiev (pranešėjas), pirmosios kolegijos teisėjo pareigas einantis Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas L. Bay Larsen, teisėjai I. Ziemele, P. G. Xuereb ir A. Kumin,

generalinis advokatas N. Emiliou,

posėdžio sekretorė M. Siekierzyńska, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2022 m. balandžio 7 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- M.A., atstovaujamo advokatės I. Botyrienės,
- Lietuvos vyriausybės, atstovaujamos K. Dieninio ir V. Vasiliauskienės,

* Proceso kalba: lietuvių.

– Europos Komisijos, atstovaujamos A. Azema, S. L. Kalėdos ir A. Steiblytės,
susipažinęs su 2022 m. birželio 2 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9) 4 straipsnio 1 dalies, 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60) 7 straipsnio 1 dalies ir 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (OL L 180, 2013, p. 96), 8 straipsnio 2 ir 3 dalių išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas vykstant procesui, kuriame trečiosios šalies pilietis M.A. skundžia Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) teikimą dėl jo sulaikymo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 2011/95

- 3 Direktyvos 2011/95 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės gali laikyti, kad prašytojas privalo kuo greičiau pateikti visą informaciją tarptautinės apsaugos prašymui pagrįsti. Valstybės narės pareiga – bendradarbiaujant su prašytoju įvertinti atitinkamą su prašymu susijusią informaciją.“

Direktyva 2013/32

- 4 Direktyvos 2013/32 2 straipsnio c punkte nurodyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

- c) prašytojas – tarptautinės apsaugos paprašęs trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, dėl kurio dar nepriimtas galutinis sprendimas.“

5 Direktyvos 2013/32 6 straipsnyje numatyta:

„1. Asmeniui paprašius tarptautinės apsaugos kompetentingos pagal nacionalinę teisę tokius prašymus registruoti institucijos, registracija atliekama ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo prašymo dienos.

Jeigu tarptautinės apsaugos prašoma kitų institucijų, kurios, tikėtina, gali gauti tokių prašymų, tačiau nėra kompetentingos juos registruoti pagal nacionalinę teisę, valstybės narės užtikrina, kad tokiu atveju registracija būtų vykdoma [atlikta] ne vėliau kaip per šešias [darbo] dienas nuo prašymo dienos.

Valstybės narės užtikrina, kad tos kitos institucijos, kurių, tikėtina, gali būti prašoma tarptautinės apsaugos, kaip antai policija, sienos apsaugos tarnyba, imigracijos tarnybos ir sulaikymo įstaigos darbuotojai, gautų atitinkamą informaciją ir jiems būtų teikiamas reikiamo lygio mokymas, atitinkantis jų užduotis bei pareigas, ir jiems būtų nurodyta informuoti prašytojus, kam ir kaip pateikti tarptautinės apsaugos prašymus.

2. Valstybės narės užtikrina, kad tarptautinės apsaugos paprašęs asmuo turėtų veiksmingą galimybę prašymą pateikti kuo greičiau. Kai prašytojas nepateikia savo prašymo, valstybės narės gali atitinkamai taikyti 28 straipsnį.

3. Nedarant poveikio 2 daliai, valstybės narės gali reikalauti, kad tarptautinės apsaugos prašymai būtų pateikti asmeniškai ir (arba) nurodytoje vietoje.

4. Nepaisant 3 dalies, laikoma, kad tarptautinės apsaugos prašymas yra pateiktas, kai atitinkamos valstybės narės kompetentingos institucijos gauna prašytojo pateiktą blanką arba oficialų pranešimą, kai tai numatyta nacionalinėje teisėje.

5. Jeigu dėl vienu metu didelio trečiosios šalies piliečių arba asmenų be pilietybės [dėl didelio trečiosios šalies piliečių arba asmenų be pilietybės vienu metu] prašomos tarptautinės apsaugos skaičiaus praktiškai labai sunku laikytis 1 dalyje nustatyto termino, valstybės narės gali numatyti, kad tas terminas pratęsiamas iki 10 darbo dienų.“

6 Šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad kiekvienas veiksnus suaugęs asmuo turėtų teisę prašyti tarptautinės apsaugos savo vardu.“

7 Tos pačios direktyvos 43 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Pagal II skyriaus pagrindinius principus ir garantijas valstybės narės gali numatyti procedūras, siekiamos priimti sprendimus valstybių narių pasienyje arba tranzito zonose dėl:

a) tokiose vietose pateikto prašymo priimtumo pagal 33 straipsnį; ir (arba)

b) prašymo esmės vykdant procedūrą pagal 31 straipsnio 8 dalį.

2. Valstybės narės užtikrina, kad sprendimas pagal 1 dalyje numatytas procedūras būtų priimtas per pagrįstą laikotarpį. Jeigu sprendimas nebuvo priimtas per keturias savaites, prašytojui turi būti

leista atvykti į valstybės narės teritoriją, kad jo prašymas galėtų būtų nagrinėjamas pagal kitas šios direktyvos nuostatas.

3. Kai atvyksta didelė trečiosios šalies piliečių arba asmenų be pilietybės grupė ir pateikia tarptautinės apsaugos prašymus pasienyje arba tranzito zonoje, ir dėl to 1 dalies nuostatų taikymas tampa praktiškai neįmanomas, tos procedūros gali taip pat būti taikomos tuo atveju ir iki to laiko, kol šie trečiosios šalies piliečiai arba asmenys be pilietybės yra normaliai apgyvendinti vietovėse, esančiose arti pasienio arba tranzito zonos.“

Direktyva 2013/33

8 Direktyvos 2013/33 15 ir 20 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(15) prašytojų sulaikymas turėtų būti taikomas pagal pamatinį principą, kad asmuo neturėtų būti sulaikomas vien dėl to, kad jis prašo tarptautinės apsaugos, visų pirma pagal tarptautinius teisinius valstybių narių įsipareigojimus ir pagal Ženevos konvencijos 31 straipsnį. Prašytojai gali būti sulaikomi tik šioje direktyvoje labai aiškiai apibrėžtomis išimtinėmis aplinkybėmis, laikantis būtinumo ir proporcingumo principų, kiek tai susiję su tokio sulaikymo pobūdžiu ir tikslu. Sulaikytam prašytojui turėtų būti suteikta galimybė veiksmingai pasinaudoti reikiamomis procedūrinėmis garantijomis, kaip antai teismine gynyba nacionalinėje teisminėje institucijoje;

<...>

(20) siekiant geriau užtikrinti fizinę ir psichologinę prašytojų neliečiamybę, sulaikymas turėtų būti kraštutinė priemonė ir gali būti taikomas tik po to, kai buvo tinkamai išnagrinėtos visos su laisvės atėmimu nesusijusios sulaikymui alternatyvios priemonės. Taikant bet kurią sulaikymui alternatyvią priemonę turi būti gerbiamos prašytojų pagrindinės žmogaus teisės.“

9 Šios direktyvos 2 straipsnio h punkte numatyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

h) sulaikymas – kai valstybė narė izoliuotai laiko prašytoją tam tikroje vietoje, kur prašytojo judėjimo laisvė yra atimta.“

10 Šios direktyvos 8 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta:

„2. Įrodžiusios, kad tai būtina, ir kiekvieną atvejį vertindamos individualiai, valstybės narės gali sulaikyti prašytoją, jeigu neįmanoma veiksmingai taikyti kitų švelnesnių alternatyvių priemonių.

3. Prašytoją galima sulaikyti tik šiais atvejais:

<...>

e) kai tai būtina nacionaliniam saugumui arba viešajai tvarkai užtikrinti;

<...>“

11 Tos pačios direktyvos 9 straipsnyje nurodyta:

„1. Prašytojas sulaikomas tik kuo trumpiau, o laikomas sulaikytas tik tol, kol taikomi 8 straipsnio 3 dalyje nustatyti pagrindai.

Su 8 straipsnio 3 dalyje nustatytais sulaikymo pagrindais susijusios administracinės procedūros vykdomos deramai kruopščiai [greitai]. Sulaikymo trukmės pratęsimo negalima pateisinti ne dėl prašytojo kaltės ilgai trunkančiomis administracinėmis procedūromis.

2. Įsakymą sulaikyti prašytoją raštu parengia teisminės arba administracinės institucijos. Įsakyme sulaikyti nurodomos faktinės ir teisinės sulaikymo priežastys, kuriomis grindžiamas sulaikymas.

3. Jeigu įsakymą sulaikyti priima administracinės institucijos, valstybės narės užtikrina, kad *ex officio* ir (arba) prašytojo prašymu būtų skubiai įvykdytas teisminis sulaikymo teisėtumo peržiūrėjimas. Kai toks peržiūrėjimas vykdomas *ex officio*, jis atliekamas kiek įmanoma greičiau po sulaikymo pradžios. Kai jis vykdomas prašytojo prašymu, jis atliekamas kiek įmanoma greičiau po to, kai buvo pradėtos atitinkamos procedūros. Šiuo tikslu valstybės narės nacionalinėje teisėje nustato laikotarpį, per kurį turi būti įvykdytas teisminis peržiūrėjimas *ex officio* ir (arba) teisminis peržiūrėjimas prašytojo prašymu.

Jei, atlikus teisminį peržiūrėjimą, sulaikymas laikomas neteisėtu, atitinkamas prašytojas nedelsiant paleidžiamas.

4. Sulaikyti prašytojai nedelsiant raštu jiems suprantama kalba arba kalba, kurią, kaip pagrįstai manoma, jie supranta, informuojami apie sulaikymo priežastis ir nacionalinėje teisėje nustatytą įsakymo sulaikyti apskundimo tvarką, taip pat apie galimybę prašyti skirti nemokamą teisinę pagalbą ir atstovavimą.

5. Teisminė institucija pagrįstais laiko tarpais *ex officio* ir (arba) susijusio prašytojo prašymu peržiūri sulaikymą, visų pirma, kai jis pratęsiamas, kai atsiranda svarbių aplinkybių arba gaunama naujos informacijos, kuri gali turėti poveikio sulaikymo teisėtumui.

6. 3 dalyje numatyto įsakymo sulaikyti teismo peržiūrėjimo atveju valstybės narės užtikrina, kad prašytojai galėtų nemokamai pasinaudoti teisine pagalba ir atstovavimu. Tai apima bent reikiamų procedūrinių dokumentų parengimą ir dalyvavimą posėdyje teisminėse institucijose prašytojo vardu.

Nemokamą teisinę pagalbą ir atstovavimą teikia tinkamą kvalifikaciją turintys asmenys, kurie pagal nacionalinę teisę pripažįstami ar gali užsiimti tokia veikla ir kurie neturi arba potencialiai negalėtų turėti konflikto su prašytojų interesais.

7. Valstybės narės taip pat gali nustatyti, kad nemokama teisinė pagalba ir atstovavimas būtų skiriami:

a) tik tiems asmenims, kurie neturi pakankamų išteklių; ir (arba)

b) tik tuo atveju, jei paslaugas teikia teisiniai patarėjai arba kiti konsultantai, kurie pagal nacionalinę teisę specialiai skiriami padėti ir atstovauti prašytojams.

8. Valstybės narės taip pat gali:

- a) nustatyti piniginius ir (arba) laiko apribojimus nemokamos teisinės pagalbos teikimui ir atstovavimui, jeigu tokiais apribojimais savavališkai neribojama galimybė pasinaudoti teisine pagalba ir atstovavimu;
- b) nustatyti, kad su teisine pagalba susijusiais klausimais mokesčių ir kitų išlaidų atžvilgiu prašytojams nebūtų taikomos palankesnės sąlygos, nei jų piliečiams paprastai taikomos sąlygos.

9. Valstybės narės gali pareikalauti, kad joms būtų visiškai arba iš dalies atlygintos patirtos išlaidos, jeigu ir kai prašytojo finansinė padėtis žymiai pagerėja, arba jeigu sprendimas suteikti tokią paramą buvo priimtas remiantis prašytojo pateikta klaidinga informacija.

10. Galimybės pasinaudoti teisine pagalba ir atstovavimu tvarka nustatoma nacionalinėje teisėje.“

Lietuvos teisė

12 Pagrindinėje byloje taikytinos Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – Užsieniečių įstatymas) redakcijos 2 straipsnio 20 dalyje nustatyta, kad prieglobsčio prašytojas yra užsienietis, kuris šio įstatymo nustatyta tvarka pateikė prašymą suteikti prieglobstį ir dėl kurio dar nėra priimta galutinio sprendimo.

13 Užsieniečių įstatymo X² skyriuje reglamentuojamas šio įstatymo taikymas, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Šio skyriaus 140¹² straipsnyje nustatyta:

„1. Užsieniečio prašymas suteikti prieglobstį gali būti pateiktas:

- 1) pasienio kontrolės punktuose ar tranzito zonose – [VSAT];
- 2) Lietuvos Respublikos teritorijoje, kai į [Lietuvą] užsienietis atvyko teisėtai, – Migracijos departamentui;
- 3) užsienio valstybėje – per užsienio reikalų ministro nurodytas Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes ar konsulines įstaigas.

2. Užsieniečio prašymas suteikti prieglobstį, teikiamas nesilaikant šio straipsnio 1 dalyje nurodytos tvarkos, nepriimamas, paaiškinant prašymo suteikti prieglobstį pateikimo tvarką. [VSAT], atsižvelgusi į užsieniečio pažeidžiamumą ar kitas individualias aplinkybes, gali priimti užsieniečio, neteisėtai kirtusio Lietuvos Respublikos valstybės sieną, prašymą suteikti prieglobstį.

<...>“

14 Užsieniečių įstatymo 140¹⁷ straipsnio, reglamentuojančio prieglobsčio prašytojo sulaikymo pagrindus įvedus karo padėtį ar nepaprastąją padėtį, taip pat paskelbus ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio, 2 punkte nustatyta, kad prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas, kai jis į Lietuvos Respublikos teritoriją atvyko neteisėtai kirsdamas šios valstybės narės sieną.

- 15 2016 m. vasario 24 d. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymu Nr. 1V-131 „Dėl Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo (2021 m. liepos 27 d. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymo Nr. 1V-626 redakcija; toliau – Aprašas) 23 punkte nustatyta, kad jeigu prašymas suteikti prieglobstį pateikiamas Užsieniečių įstatymo 67 straipsnio 1 dalyje nenurodytai institucijai arba nesilaikant to paties straipsnio 2 dalyje ar Aprašo 22 punkte nustatytų reikalavimų, toks prašymas ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo momento, kai yra nustatoma, kad institucijos gautas prašymas yra prašymas suteikti prieglobstį, grąžinamas užsieniečiui, jį informuojant apie prašymų suteikti prieglobstį pateikimo tvarką. Ši informacija pateikiama užsieniečiui raštu ta kalba, kurią, kaip pagrįstai galima manyti, jis supranta. Atsakymo užsieniečiui kopija persiunčiama Užsieniečių įstatymo 67 straipsnio 1 dalyje nurodytai institucijai pagal užsieniečio buvimo vietą, jeigu ši vieta yra žinoma.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 16 2021 m. liepos 2 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo paskyrimo“ (TAR, 2021, Nr. 2021-15235; toliau – Nutarimas Nr. 517/21) visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje buvo paskelbta ekstremalioji situacija. 2021 m. lapkričio 10 d. ši valstybė narė dalyje savo teritorijos įvedė nepaprastąją padėtį, nes manė susidurianti su masiniu migrantų antplūdžiu konkrečiai iš Baltarusijos.
- 17 2021 m. lapkričio 17 d. trečiosios šalies pilietis M.A. kartu su iš Lietuvos atvykusių asmenų grupe buvo sulaikytas Lenkijoje, nes neturėjo nei kelionės dokumentų, nei gyventi Lietuvoje ir Sąjungoje reikalingos vizos. 2021 m. lapkričio 19 d. M.A. buvo perduotas VSAT pareigūnams Lietuvos teritorijoje. Tą pačią dieną ši institucija sulaikė M.A. ne ilgiau kaip 48 valandoms ir kreipėsi į Alytaus apylinkės teismą (Lietuva) su teikimu dėl jo sulaikymo ne ilgiau kaip šešiams mėnesiams.
- 18 Tame teisme VSAT nurodė, kad Lietuvos informacinėse sistemose nėra duomenų apie suinteresuotąjį asmenį ir kad jis Lietuvoje yra neteisėtai. Atsižvelgdama į visas reikšmingas aplinkybes VSAT manė, jog M.A. gali pasislėpti, kad išvengtų sulaikymo ar galimo išsiuntimo iš šios valstybės narės. Taigi siekdama nustatyti M.A. teisinę padėtį VSAT pateikė teikimą dėl jo sulaikymo ne ilgiau kaip šešiams mėnesiams.
- 19 Per Alytaus apylinkės teisme vykusį posėdį M.A. paprašė tarptautinės apsaugos. 2021 m. lapkričio 20 d. sprendimu tas teismas nurodė taikyti M.A. sulaikymo priemonę, kol bus priimtas sprendimas dėl jo teisinės padėties Lietuvoje, bet ne ilgiau kaip iki 2022 m. vasario 18 d., nes esama pasislėpimo pavojaus ir nebūtų įmanoma nustatyti prašymą suteikti prieglobstį pagrindžiančių motyvų jo nesulaikius.
- 20 M.A. dėl tokio sprendimo pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Per šio teismo posėdį M.A. pakartojo savo prašymą suteikti prieglobstį ir nurodė, kad 2021 m. lapkričio 20 d. prašymą suteikti prieglobstį jau pateikė nenustatytam VSAT pareigūnui. Vis dėlto ši institucija tvirtina neturinti duomenų apie šį prašymą.
- 21 2022 m. sausio 24 d. M.A. raštu pateikė VSAT prašymą suteikti prieglobstį. Migracijos departamentas šį prašymą atmetė kaip nepriimtina, remdamasis, be kita ko, Užsieniečių įstatymo 140¹² straipsnio 1 dalimi.

- 22 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme M.A. teigė, kad neturi informacijos apie tai, koks buvo priimtas sprendimas dėl jo prašymo suteikti prieglobstį, ir kad jam nebuvo pranešta apie tokio prašymo pateikimo tvarką. Per vėlesnį 2022 m. vasario 1 d. tame teisme vykusį posėdį M.A. ir VSAT atstovai paprašė to teismo įpareigoti Migracijos departamentą išnagrinėti suinteresuotojo asmens tarptautinės apsaugos prašymą.
- 23 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, pirma, kad, esant tokiai ekstremaliajai situacijai dėl masinio migrantų antplūdžio, kokia paskelbta Nutarimu Nr. 517/21, prašymas suteikti prieglobstį turi būti pateiktas laikantis Užsieniečių įstatymo 140¹² straipsnio 1 dalyje nustatytos tvarkos, antraip jis bus nepriimtinas. Be to, pagal Užsieniečių įstatymo 140¹⁷ straipsnį, esant tokiai ekstremaliajai situacijai, į Lietuvos teritoriją neteisėtai atvykę užsienietis gali būti sulaikytas.
- 24 Dėl šių kartu taikomų Užsieniečių įstatymo nuostatų M.A. neturi galimybės pateikti tarptautinės apsaugos prašymo, nes jis į Lietuvos teritoriją atvyko neteisėtai ir yra sulaikytas, taigi jis negali būti laikomas ir prieglobsčio prašytoju.
- 25 Nutarimu Nr. 517/21 paskelbus ekstremaliają situaciją, mažiau ribojanti priemonė nei sulaikymas gali būti taikoma tik prieglobsčio prašytojams.
- 26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad nėra galimybės trečiosios šalies piliečiui, kuris į Lietuvą atvyko ir joje yra neteisėtai, taikyti mažiau ribojančią priemonę nei sulaikymas.
- 27 Žinoma, pagal Užsieniečių įstatymo 140¹² straipsnio 2 dalį VSAT turi diskreciją pripažinti prieglobsčio prašytojo statusą trečiųjų šalių piliečiams, neteisėtai kirtusiems Lietuvos valstybės sieną, atsižvelgdama į jų pažeidžiamumą ar kitas individualias aplinkybes. Vis dėlto, kadangi šios diskrecijos įgyvendinimo sąlygos nėra tiksliai nustatytos, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad negali spręsti dėl šiuo atveju VSAT priimamų priemonių tinkamumo.
- 28 Tokiomis aplinkybėmis šis teismas siekia išsiaiškinti, ar pagal direktyvas 2011/95 ir 2013/32 draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias tais atvejais, kai yra paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, iš užsieniečio, kuris į valstybės narės teritoriją atvyko ir joje yra neteisėtai, faktiškai atimta galimybė pateikti tarptautinės apsaugos prašymą.
- 29 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių, ar Sąjungos teisę atitinka nuostatos, pagal kurias tais atvejais, kai yra paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio migrantų antplūdžio, Lietuvos valdžios institucijos gali sulaikyti asmenį, kurio padėtis yra tokia kaip M.A., vien todėl, kad jis į Lietuvos teritoriją atvyko neteisėtai. Tam teismui kyla klausimas dėl šių nuostatų suderinamumo su Direktyvos 2013/33 15 konstatuojamąja dalimi ir 8 straipsnio 2 ir 3 dalimis, pagal kurias tarptautinės apsaugos prašytojai gali būti sulaikyti tik esant aiškiai apibrėžtomis išimtinėms aplinkybėms, laikantis proporcingumo principo.
- 30 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, abejodamas pradinio M.A. sulaikymo teisėtumu, savo nutartimi dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą įpareigojo VSAT iki 2022 m. vasario 18 d. taikyti šią priemonę – laikinai apgyvendinti M.A. apgyvendinimo centre ar kitoje tam pritaikytoje vietoje nustatant teisę judėti tik šiai vietai priklausančioje teritorijoje.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat įpareigojo Migracijos departamentą neišsiųsti M.A. iš Lietuvos ar negražinti jo į trečiąją šalį, kol pagrindinėje byloje bus priimtas galutinis sprendimas.

- 31 Tokiomis aplinkybėmis Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Direktyvos 2013/32] 7 straipsnio 1 dalis, siejant ją su [Direktyvos 2011/95] 4 straipsnio 1 dalimi, turėtų būti aiškintina, kaip draudžianti tokias nacionalines teisės normas, kurios taikytinos nagrinėjamoje byloje, pagal kurias, esant įvestai karo padėčiai, nepaprastajai padėčiai ar dėl masinio užsieniečių antplūdžio paskelbtai ekstremaliajai situacijai, neteisėtai į valstybės narės teritoriją patekusiam ir joje neteisėtai esančiam užsieniečiui iš esmės nesudaroma galimybė pateikti tarptautinės apsaugos prašymo?
2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar [Direktyvos 2013/33] 8 straipsnio 2 ir 3 dalys aiškintinos kaip draudžiančios tokį nacionalinį teisinį reglamentavimą, pagal kurį, esant įvestai karo padėčiai, nepaprastajai padėčiai ar dėl masinio užsieniečių antplūdžio paskelbtai ekstremaliajai situacijai, prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikomas vien todėl, kad jis į Lietuvos Respublikos teritoriją atvyko neteisėtai kirsdamas Lietuvos Respublikos valstybės sieną?“

Dėl sprendimo priėmimo skubos tvarka

- 32 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paprašė šį prašymą nagrinėti pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnio 1 dalyje numatytą prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.
- 33 Grįsdamas šį prašymą jis nurodė, kad M.A. buvo sulaikytas nuo 2021 m. lapkričio 17 d. iki 2022 m. vasario 2 d. nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo. Remiantis šia nutartimi, M.A. buvo apgyvendintas VSAT apgyvendinimo centre laikantis šio sprendimo 30 punkte nurodytų sąlygų. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pridūrė, kad, 2022 m. vasario 18 d. pasibaigus nustatytam šios laikinosios apsaugos priemonės galiojimo terminui, pagal taikytinus teisės aktus VSAT gali iš naujo kreiptis į pirmosios instancijos teismą su teikimu sulaikyti suinteresuotąjį asmenį arba taikyti jam kitą priemonę.
- 34 2022 m. vasario 21 d. Teisingumo Teismo pirmoji kolegija paprašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo informacijos, pirma, apie M.A. padėtį pasibaigus to teismo skirtos priemonės galiojimo terminui ir, antra, apie šia priemone nustatytus asmens laisvės apribojimus.
- 35 Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo atsakymo matyti, kad 2022 m. vasario 11 d. Marijampolės apylinkės teismas (Lietuva) M.A. nustatė priemonę, analogišką tai, kurią skyrė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir kuri nurodyta šio sprendimo 30 punkte. Ši priemonė buvo skirta, kol bus nustatyta M.A. teisinė padėtis, bet ne ilgiau kaip iki 2022 m. gegužės 11 d.

- 36 Pirma, pažymėtina, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl direktyvų 2011/95, 2013/32 ir 2013/33, patenkančių į SESV trečiosios dalies V antraštinės dalies, kurioje reglamentuojama laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė, taikymo sritį, išaiškinimo. Vadinasi, šis prašymas gali būti nagrinėjamas pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.
- 37 Antra, dėl skubos sąlygos pažymėtina, kad ji tenkinama, be kita ko, kai asmens, kurio situacija nagrinėjama pagrindinėje byloje, laisvė šiuo metu atimta ir tolesnis sulaikymo jam taikymas priklauso nuo pagrindinės bylos baigties. Atitinkamo asmens padėtį reikia vertinti tą dieną, kai nagrinėjamas prašymas taikyti prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą (2020 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 99 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 38 Remiantis suformuota jurisprudencija, trečiosios šalies piliečio apgyvendinimas sulaikymo centre tiek nagrinėjant jo tarptautinės apsaugos prašymą, tiek siekiant jį išsiųsti yra su laisvės suvaržymu susijusi priemonė (2020 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 100 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 39 Be to, dėl sąvokos „sulaikymas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2013/33 2 straipsnio h punktą, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad iš šios nuostatos formuluotės, genezės ir konteksto matyti, kad tarptautinės apsaugos prašytojo sulaikymas yra prievartos priemonė, dėl kurios prašytojas netenka judėjimo laisvės ir kuria jis atskiriamas nuo kitų gyventojų, įpareigojant nuolat likti ribotoje ir uždaroje teritorijoje (šiuo klausimu žr. 2020 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 223 punktą).
- 40 Nagrinėjamu atveju pažymėtina, pirma, kad tą dieną, kai nagrinėtas prašymas taikyti prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą, M.A. buvo taikoma „alternatyvi“ sulaikymui priemonė, kaip tai suprantama pagal Lietuvos teisę, t. y. apgyvendinimas VSAT centre nustatant teisę judėti tik šiai apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje.
- 41 Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateiktos informacijos matyti, kad nors M.A. faktiškai galėjo judėti atitinkamame VSAT centre, iš jo teritorijos jis negalėjo išeiti be leidimo ir palydos. Taigi suinteresuotasis asmuo laikytinas atskirtu nuo kitų gyventojų ir netekusiu judėjimo laisvės.
- 42 Atsižvelgiant į tai, M.A. turi būti laikomas asmeniu, kuriam taikomas sulaikymas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2013/33 2 straipsnio h punktą.
- 43 Antra, dėl ryšio tarp tolesnio sulaikymo taikymo ir pagrindinės bylos baigties pažymėtina, kad iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą visų pirma matyti, kad pirmasis prejudicinis klausimas susijęs su pareiškėjo pagrindinėje byloje galimybe pateikti tarptautinės apsaugos prašymą ir taip įgyti prieglobsčio prašytojo statusą. Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodyta informacija, toks pripažinimas prieglobsčio prašytoju būtinas tam, kad būtų galima taikyti priemonę, kuria nenustatomas sulaikymo sąvoką apibūdinantis judėjimo laisvės apribojimas.

- 44 Be to, antruoju prejudiciniu klausimu iš esmės siekiama išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 2 ir 3 dalis leidžiama sulaikyti M.A. vien todėl, kad jis Lietuvos teritorijoje yra neteisėtai.
- 45 Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, 2022 m. kovo 3 d. Teisingumo Teismo pirmoji kolegija teisėjo pranešėjo siūlymu ir susipažinusi su generalinio advokato nuomone nusprendė patenkinti nacionalinio teismo prašymą taikyti prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

Dėl pirmojo klausimo dalyko aktualumo

- 46 Per teismo posėdį Lietuvos vyriausybė nurodė, kad 2022 m. kovo 18 d. M.A. pateikė tarptautinės apsaugos prašymą, kurį dabar nagrinėja kompetentingos institucijos. Nors ši vyriausybė aiškiai netvirtina, kad šis klausimas yra nepriimtinas, ji pažymi, kad Teisingumo Teismui nebereikia atsakyti į pirmąjį prejudicinį klausimą, nes jis neteko dalyko.
- 47 SESV 267 straipsnyje numatyta procedūra yra Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo priemonė, suteikianti Teisingumo Teismui galimybę pateikti nacionaliniams teismams Sąjungos teisės išaiškinimą, būtina priimti sprendimams tų teismų nagrinėjamosiose bylose (2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *A. K. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas)*, C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982, 69 punktas).
- 48 Primintina, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateikiamas ne dėl to, kad būtų suformuluotos patariamąsios nuomonės bendro pobūdžio arba hipotetiniais klausimais, o dėl būtinybės veiksmingai išspręsti ginčą. Taigi, jeigu paaikškėja, kad pateikti klausimai akivaizdžiai nebėra reikšmingi ginčui išspręsti, Teisingumo Teismas turi konstatuoti pagrindo sprendimui priimti nebuvimą (2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *A. K. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas)*, C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982, 70 punktas).
- 49 Net darant prielaidą, kad 2022 m. kovo 18 d. M.A. iš tikrųjų pateikė tarptautinės apsaugos prašymą, kuris dabar nagrinėjamas, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar priemonės, taikytos šiam asmeniui nuo 2021 m. lapkričio 20 d., kai jis pirmą kartą mėgino pateikti tarptautinės apsaugos prašymą, yra teisėtos.
- 50 Vadinas, pirmasis prejudicinis klausimas išlieka naudingas priimant sprendimą pagrindinėje byloje, todėl į jį reikia atsakyti.

Dėl esmės

- 51 Vykstant SESV 267 straipsnyje numatyta bendradarbiavimo procedūrai, nurodytai šio sprendimo 47 punkte, net jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausime dėl išaiškinimo formaliai nurodė tik konkrečią Sąjungos teisės nuostatą, tai netrukdo Teisingumo Teismui pateikti jam visų šios teisės aiškinimo aspektų, kurie galėtų būti naudingi sprendimui jo

- nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar nacionalinis teismas apie tai užsiminė savo pateiktuose klausimuose. Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, ypač iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti šios teisės klausimus, aiškintinus atsižvelgiant į pagrindinės bylos dalyką (2021 m. liepos 15 d. Sprendimo *DocMorris*, C-190/20, EU:C:2021:609, 23 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 52 Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad pirmasis klausimas, pateiktas, be kita ko, dėl Direktyvos 2011/95 4 straipsnio 1 dalies išaiškinimo, grindžiamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo abejonėmis dėl tarptautinės apsaugos prašymo pateikimo tvarkos Lietuvoje. Tačiau šioje nuostatoje įtvirtinta atitinkamos valstybės narės pareiga įvertinti tokio prašymo reikšmingus aspektus, todėl ji nėra reikšminga sprendimui pagrindinėje byloje priimti.
- 53 Be to, kadangi pirmasis prejudicinis klausimas susijęs su tarptautinės apsaugos prašymo pateikimo tvarka, aiškintinas ir Direktyvos 2013/32 6 straipsnis, kuriame numatytos taisyklės dėl galimybės naudotis tokių prašymų nagrinėjimo procedūra.
- 54 Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodyta informacija, esant ekstremaliajai situacijai dėl masinio užsieniečių antplūdžio, prašymas, teikiamas nesilaikant Užsieniečių įstatymo 140¹² straipsnio 1 dalyje numatytos tarptautinės apsaugos prašymo pateikimo tvarkos, nepriimamas nagrinėti ir, remiantis Aprašo 23 punktu, grąžinamas suinteresuotajam asmeniui.
- 55 Kaip savo išvados 58 punkte pažymėjo generalinis advokatas, tai reiškia, kad trečiųjų šalių piliečiai, neatitinkantys atvykimo į Lietuvą sąlygų, iš esmės gali tinkamai prašyti prieglobsčio šioje valstybėje narėje tik iš užsienio arba prie šios valstybės sienos. Tačiau šie piliečiai tokios galimybės netenka, jei į šios valstybės narės teritoriją atvyksta neteisėtai. Tokiais atvejais nacionalinės valdžios institucijos nenagrinėja jų prašymo.
- 56 Tokiomis aplinkybėmis, siekiant pateikti naudingą atsakymą į pirmąjį klausimą, konstatuotina, kad šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2013/32 6 straipsnis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, neteisėtai šalyje esantys trečiųjų šalių piliečiai faktiškai netenka galimybės naudotis tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra šios valstybės narės teritorijoje.
- 57 Iš Direktyvos 2013/32 6 straipsnio 1, 3 ir 4 dalių matyti, kad norint „paprašyti“ tarptautinės apsaugos nereikia jokių administracinių formalumų, nes tokie formalumai atliekami „pateikiant“ prašymą. Norėdamas atlikti pastarąjį veiksma tarptautinės apsaugos prašytojas iš esmės turi užpildyti šios direktyvos 6 straipsnio 4 dalyje numatytą tam skirtą blanką (šiuo klausimu žr. 2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *Ministerio Fiscal (Institucija, galinti gauti tarptautinės apsaugos prašymą)*, C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, 93 punktą).
- 58 Dėl tokio tarptautinės apsaugos „paprašymo“ veiksmo pažymėtina, kad Direktyvos 2013/32 7 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad kiekvienas veiksnius suaugęs asmuo turi teisę prašyti tarptautinės apsaugos savo vardu. Be to, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad bet kuris trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės turi teisę prašyti tarptautinės apsaugos valstybės narės teritorijoje, įskaitant jos pasienį ar tranzito zonas, net jeigu jis šioje teritorijoje yra neteisėtai. Ši teisė turi būti jam pripažinta, nesvarbu, kokia tikimybė, kad

- toks prašymas bus patenkintas (2021 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Prieglobsčio prašytojams teikiamos pagalbos kriminalizavimas)*, C-821/19, EU:C:2021:930, 136 punktą).
- 59 Direktyvos 2013/32 6 straipsnio 2 dalyje taip pat įtvirtinta valstybių narių pareiga užtikrinti, kad tarptautinės apsaugos paprašę asmenys turėtų veiksmingą galimybę prašymą pateikti kuo greičiau (šiuo klausimu žr. 2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *Ministerio Fiscal (Institucija, galinti gauti tarptautinės apsaugos prašymą)*, C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, 63 punktą).
- 60 Atsižvelgiant į tai, visų pirma pažymėtina, kad prašant tarptautinės apsaugos, įregistruojant prašymą ir jį pateikiant turi būti paisoma Direktyvos 2013/32 tikslo užtikrinti galimybę veiksmingai, t. y. kuo paprasčiau, pasinaudoti tarptautinės apsaugos suteikimo procedūra (šiuo klausimu žr. 2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *Ministerio Fiscal (Institucija, galinti gauti tarptautinės apsaugos prašymą)*, C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, 63 punktą).
- 61 Be to, teisė prašyti tokios apsaugos lemia, pirma, tai, kad turi būti paisoma teisės, kad prašymas būtų pateiktas, įregistruotas ir išnagrinėtas per Direktyvoje 2013/32 nustatytus terminus, ir, antra, svarbiausia, tai, kad būtų užtikrintas teisės į prieglobstį, garantuojamos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 18 straipsnyje, veiksmingumas (šiuo klausimu žr. 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas)*, C-808/18, EU:C:2020:1029, 102 punktą).
- 62 Nors paprašyti tarptautinės apsaugos ir pateikti tarptautinės apsaugos prašymą reiškia vienas po kito einančius skirtingus etapus (šiuo klausimu žr. 2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *Ministerio Fiscal (Institucija, galinti gauti tarptautinės apsaugos prašymą)*, C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, 93 punktą), šie veiksmai yra glaudžiai tarpusavyje susiję, nes jais siekiama užtikrinti, pirma, galimybę veiksmingai pasinaudoti tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra ir, antra, Chartijos 18 straipsnio veiksmingumą.
- 63 Taigi konstatuotina, kad taikant nacionalinės teisės nuostatą, kaip antai Užsieniečių įstatymo 140¹² straipsnio 1 dalį, kurioje numatyta, kad trečiosios šalies pilietis, neteisėtai esantis šalyje, vien dėl šios aplinkybės netenka galimybės paprašyti tarptautinės apsaugos ar pateikti tarptautinės apsaugos prašymą po to, kai atvyko į Lietuvos teritoriją, užkertamas kelias tokiam piliečiui realiai naudotis Chartijos 18 straipsnyje įtvirtinta teise.
- 64 Tokia galimybės naudotis tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra įgyvendinimo tvarka, numatyta Užsieniečių įstatymo 140¹² straipsnio 1 dalyje, negali būti laikoma atitinkančia Direktyvos 2013/32 6 straipsnyje ir 7 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus.
- 65 Žinoma, pagal Direktyvos 2013/32 6 straipsnio 3 dalį valstybės narės gali reikalauti, kad tarptautinės apsaugos prašymai būtų pateikti asmeniškai ir (arba) nurodytoje vietoje. Vis dėlto, kaip savo išvados 75 punkte pažymėjo generalinis advokatas, valstybės narės negali tuo naudotis taip, kad praktiškai šiems piliečiams ar kai kuriems iš jų kiltų kliūčių pateikti prašymą arba pateikti jį „kuo greičiau“. Aiškinant priešingai, būtų pažeistas Direktyvos 2013/32 tikslas užtikrinti galimybę veiksmingai, lengvai ir greitai pasinaudoti tarptautinės apsaugos suteikimo procedūra ir būtų labai pakenkta teisės prašyti prieglobsčio, kuri pagal šios direktyvos 7 straipsnį pripažįstama kiekvienam trečiosios šalies piliečiui, veiksmingumui.

- 66 Kitaip neturėtų būti ir tais atvejais, kai trečiosios šalies piliečio galimybė pasinaudoti Direktyvos 2013/32 6 straipsnyje numatyta procedūra vis dėlto gali būti užtikrinta įgyvendinant Užsieniečių įstatymo 140¹² straipsnio 2 dalyje nustatytą diskreciją, kuria remdamasi atsakinga institucija gali dėl prašytojo pažeidžiamumo ar kitų išimtinių aplinkybių priimti nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymą.
- 67 Šiuo klausimu pakanka konstatuoti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 58 punkto, remiantis Direktyvos 2013/32 7 straipsnio 1 dalies formuluote ir Teisingumo Teismo jurisprudencija, „kiekvienas <...> suaugęs asmuo“ ir „bet kuris trečiosios šalies pilietis“ turi teisę prašyti tarptautinės apsaugos. Taigi nacionalinės teisės nuostata, kaip antai Užsieniečių įstatymo 140¹² straipsnio 2 dalis, kurioje numatyta kompetentingos institucijos diskrecija, atsižvelgiant į asmens pažeidžiamumą, priimti tik kai kurių neteisėtai šalyje esančių suinteresuotųjų asmenų prašymus, neatitinka Direktyvos 2013/32 7 straipsnio 1 dalyje numatytų reikalavimų.
- 68 Vis dėlto siekdama pateisinti Užsieniečių įstatymo 140¹² straipsnio 1 dalyje nustatytus teisės pateikti tarptautinės apsaugos prašymą apribojimus Lietuvos vyriausybė nurodo grėsmę viešajai tvarkai ar vidaus saugumui, kuri kyla Lietuvos Respublikai dėl masinio migrantų antplūdžio jos pasienyje su Baltarusija.
- 69 Tokiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad pagal SESV 72 straipsnį šios Sutarties trečiosios dalies V antraštinės dalies nuostatos neatleidžia valstybių narių nuo pareigos palaikyti viešąją tvarką ir užtikrinti vidaus saugumą.
- 70 Šiuo klausimu primintina, kad nors valstybės narės turi teisę priimti priemones, tinkamas jų teritorijoje viešajai tvarkai ir vidaus bei išorės saugumui užtikrinti, tai nereiškia, kad tokioms priemonėms visiškai netaikoma Sąjungos teisė. Kaip Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs, ESV sutartyje aiškios nukrypti leidžiančios nuostatos, taikytinos esant viešajai tvarkai ar visuomenės saugumui galinčioms pakenkti aplinkybėms, numatytos tik aiškiai apibrėžtais atvejais. Iš to negalima daryti išvados, kad ESV sutartyje įtvirtinta bendra išimtis, pagal kurią visos viešajai tvarkai ar visuomenės saugumui užtikrinti skirtos priemonės nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Tokios išimties pripažinimas, neatsižvelgiant į šioje Sutartyje nustatytas konkrečias sąlygas, gali susilpninti privalomąjį Sąjungos teisės pobūdį ir jos vienodą taikymą (šiuo klausimu žr. 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas)*, C-808/18, EU:C:2020:1029, 214 punktą).
- 71 Be to, SESV 72 straipsnyje numatyta nukrypti leidžianti nuostata turi būti aiškinama siaurai. Vadinas, 72 straipsnis negali būti aiškinamas kaip suteikiantis valstybėms narėms teisę nukrypti nuo Sąjungos teisės nuostatų paprasčiausiai pasiremiant joms tenkančia atsakomybe už viešosios tvarkos palaikymą ir vidaus saugumo užtikrinimą (šiuo klausimu žr. 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas)*, C-808/18, EU:C:2020:1029, 215 punktą).
- 72 Tokiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į šio sprendimo 70 ir 71 punktuose nurodytą jurisprudenciją, negalima bendrai remtis grėsme viešajai tvarkai ar vidaus saugumui, kylančia dėl masinio trečiųjų šalių piliečių antplūdžio, ir taip pagal SESV 72 straipsnį pateisinti nuostatos, kaip antai Užsieniečių įstatymo 140¹² straipsnio, pagal kurią iš neteisėtai valstybėje narėje esančio trečiosios šalies piliečio *de facto* atimta teisė pateikti tarptautinės apsaugos prašymą šios valstybės narės teritorijoje.

- 73 Lietuvos vyriausybė, beje, nepaaiškino, koks yra tokios priemonės poveikis viešosios tvarkos palaikymui ir vidaus saugumo užtikrinimui esant nagrinėjamai ekstremaliajai situacijai dėl masinio migrantų antplūdžio.
- 74 Be to, kaip matyti iš generalinio advokato išvados 125–127 ir 130 punktų, pagal Direktyvą 2013/32, be kita ko, jos 43 straipsnį, valstybės narės gali nustatyti jų pasienyje taikomas specialias procedūras, kuriomis siekiama įvertinti tarptautinės apsaugos prašymų priimtinumą tais atvejais, kai prašytojo elgesys rodo, kad jo prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas arba juo piktnaudžiaujama. Šios procedūros leidžia valstybėms narėms prie Sąjungos išorės sienų vykdyti savo pareigas viešosios tvarkos palaikymo ir vidaus saugumo užtikrinimo srityje, nesant reikalo naudotis nukrypti leidžiančia nuostata pagal SESV 72 straipsnį.
- 75 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 2013/32 6 straipsnis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, neteisėtai šalyje esantys trečiųjų šalių piliečiai faktiškai netenka galimybės naudotis tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra šios valstybės narės teritorijoje.

Dėl antrojo klausimo

Dėl priimtimumo

- 76 Per teismo posėdį Lietuvos vyriausybė iš esmės teigė, kad nereikia priimti sprendimo dėl antrojo prejudicinio klausimo, nes 2022 m. vasario 2 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė taikyti M.A. „alternatyvią“ sulaikymui priemonę, kaip tai suprantama pagal Lietuvos teisę, ir šios priemonės galiojimas iš esmės buvo pratęstas iki 2022 m. gegužės 11 d.
- 77 Šiuo klausimu pakanka priminti, kad iš šio sprendimo 42 punkto matyti, kad M.A. taikoma priemonė yra sulaikymas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2013/33 2 straipsnio h punktą.
- 78 Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad antrasis klausimas yra priimtinas ir jį reikia atsakyti.

Dėl esmės

- 79 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 2 ir 3 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas vien todėl, kad jis šios valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai.
- 80 Pirmiausia pažymėtina, kad, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, trečiosios šalies pilietis įgyja tarptautinės apsaugos prašytojo, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2013/32 2 straipsnio c punktą, statusą nuo to momento, kai tokios apsaugos „paprasto“ (2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *Ministerio Fiscal (Institucija, galinti gauti tarptautinės apsaugos prašymą)*, C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, 92 punktas).

- 81 Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad Direktyvos 2013/33 8 ir 9 straipsniuose, siejamuose su jos 15 ir 20 konstatuojamosiomis dalimis, nustatyti dideli valstybėms narėms suteiktų įgaliojimų sulaikyti ribojimai (2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *Ministerio Fiscal (Institucija, galinti gauti tarptautinės apsaugos prašymą)*, C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, 101 punktą).
- 82 Pagal šios direktyvos 8 straipsnio 2 dalį tarptautinės apsaugos prašytojas gali būti sulaikytas tik tada, kai, individualiai įvertinus kiekvieną konkretų atvejį, paaiškėja, kad tai būtina, ir jeigu neįmanoma veiksmingai taikyti kitų švelnesnių priemonių. Vadinas, nacionalinės valdžios institucijos gali sulaikyti tarptautinės apsaugos prašytoją tik kiekvienu konkrečiu atveju patikrinusios, ar toks sulaikymas yra proporcingas juo siekiamiems tikslams (2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *Ministerio Fiscal (Institucija, galinti gauti tarptautinės apsaugos prašymą)*, C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, 102 punktą).
- 83 Dėl Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 3 dalies pažymėtina, kad iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, kad šioje nuostatoje išsamiai išvardyti įvairūs sulaikymą pateisinantys pagrindai ir kiekvienas iš šių pagrindų atitinka konkretų poreikį ir yra savarankiško pobūdžio. Atsižvelgiant į Chartijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į laisvę svarbą ir į šios teisės ribojimo tokia sulaikymo priemone sunkumą, naudojimosi ja apribojimai neturi viršyti to, kas griežtai būtina (šiuo klausimu žr. 2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *Ministerio Fiscal (Institucija, galinti gauti tarptautinės apsaugos prašymą)*, C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, 104 ir 105 punktus).
- 84 Pažymėtina, jog tai, kad tarptautinės apsaugos prašytojas valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai, nėra vienas iš pagrindų, kuriais remiantis pagal Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 3 dalį galima pateisinti tokio prašytojo sulaikymą. Taigi trečiosios šalies piliečiui negali būti taikoma sulaikymo priemonė vien dėl šios priežasties.
- 85 Vis dėlto siekiant pateikti naudingą atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui būtina nustatyti, ar tokia aplinkybė gali pateisinti prieglobsčio prašytojo sulaikymą remiantis minėto 8 straipsnio 3 dalies e punkte nurodytais nacionalinio saugumo ar viešosios tvarkos užtikrinimo pagrindais, kaip iš esmės teigia Lietuvos vyriausybė. Konkrečiai kalbant, šios vyriausybės teigimu, tokiomis išimtinėmis aplinkybėmis, kokios susiklostė dėl masinio užsieniečių antplūdžio iš Baltarusijos, asmens, kurio padėtis yra tokia kaip M.A., elgesys kelia grėsmę Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai ir nacionaliniam saugumui. Per teismo posėdį šios valstybės narės vyriausybė taip pat nurodė grėsmę, kurią užsienietis, kurio padėtis yra tokia kaip M.A., kelia kitų Sąjungos valstybių narių viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui.
- 86 Šiuo klausimu primintina, kad pagal Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos e punktą nacionalinėms valdžios institucijoms, kurios turi kompetenciją sulaikyti prašytoją, nustatytus griežtus reikalavimus taip pat užtikrina Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pateikiamas sąvokų „nacionalinis saugumas“ ir „viešoji tvarka“, vartojamų kitose direktyvose, išaiškinimas, taikomas ir Direktyvos 2013/33 atveju (2016 m. vasario 15 d. Sprendimo *N.*, C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 64 punktą).
- 87 Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad sąvoka „viešoji tvarka“ bet kuriuo atveju reiškia, kad, be socialinės tvarkos sutrikdymo, kurį sukelia bet koks įstatymo pažeidimas, turi kilti reali, tuo metu esanti ir pakankamai didelė grėsmė kuriam nors pagrindiniam visuomenės interesui (2016 m. vasario 15 d. Sprendimo *N.*, C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 65 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 88 Dėl sąvokos „nacionalinis saugumas“ pažymėtina, kad ji apima valstybės narės vidaus ir jos išorės saugumą, todėl grėsmė institucijų ir pagrindinių viešųjų tarnybų veikimui ir gyventojų išlikimui, taip pat pavojus dėl rimto išorinių santykių arba taikaus tautų sugyvenimo sutrikdymo ir grėsmė kariniams interesams gali paveikti visuomenės saugumą (šiuo klausimu žr. 2016 m. vasario 15 d. Sprendimo *N., C-601/15 PPU*, EU:C:2016:84, 66 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 89 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad, atsižvelgiant į būtinumo reikalavimą, pagal Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos e punktą grėsmė nacionaliniam saugumui arba viešajai tvarkai gali pateisinti prašytojo sulaikymą arba jo pratęsimą tik su sąlyga, kad dėl jo asmeninio elgesio kyla realus, tuo metu esantis ir pakankamai didelis pavojus pagrindiniam visuomenės interesui arba atitinkamos valstybės narės vidaus ar išorės saugumui (2016 m. vasario 15 d. Sprendimo *N., C-601/15 PPU*, EU:C:2016:84, 67 punktą).
- 90 Tokiomis aplinkybėmis negalima teigti, kad tarptautinės apsaugos prašytojo buvimo šalyje neteisėtumas savaime rodo pakankamai didelę grėsmę kuriam nors pagrindiniam visuomenės interesui arba grėsmę šio sprendimo 89 punkte nurodytiems interesams. Taigi negalima pritarti tam, kad toks prašytojas gali kelti grėsmę šios valstybės narės nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 3 dalies e punktą, vien dėl to, kad jis valstybėje narėje yra neteisėtai.
- 91 Ši išvada neužkerta kelio tam, kad valstybėje narėje neteisėtai esantis tarptautinės apsaugos prašytojas, atsižvelgiant į konkrečias jo pavojingumą patvirtinančias aplinkybes ir kartu į jo buvimo šalyje neteisėtumą, galėtų būti laikomas keliančiu tokią grėsmę.
- 92 Galiausiai dėl per teismo posėdį pateiktų Lietuvos vyriausybės argumentų, kiek juos galima suprasti taip, kad dėl išskirtinės situacijos, susiklosčiusios dėl migrantų antplūdžio, pagal SESV 72 straipsnį galima nukrypti nuo visų Direktyvos 2013/33 nuostatų, reikia pažymėti, kad ši vyriausybė šiuo klausimu pateikia tik bendro pobūdžio pastabas, kurios, atsižvelgiant į šio sprendimo 70 ir 71 punktuose primintą jurisprudenciją, negali pateisinti šio straipsnio taikymo.
- 93 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 2 ir 3 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas vien todėl, kad jis šios valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 94 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos 6 straipsnis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji**

padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, neteisėtai šalyje esantys trečiųjų šalių piliečiai faktiškai netenka galimybės naudotis tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra šios valstybės narės teritorijoje.

2. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, 8 straipsnio 2 ir 3 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas vien todėl, kad jis šios valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai.

Arabadjiev

Bay Larsen

Ziemele

Xuereb

Kumin

Paskelbta 2022 m. birželio 30 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris

A. Calot Escobar

Pirmosios kolegijos pirmininkas

A. Arabadjiev